

Хвіщук О. В.,

аспірант кафедри історії та культури української мови
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПРИЗВИЩА ЖИТЕЛІВ М. НОВОВОЛИНСЬКА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА -ЕНК-О, ПОХІДНІ ВІД АПЕЛЯТИВНИХ ОЗНАЧЕНЬ ОСОБИ

Анотація. У статті систематизовано та проаналізовано нововолинські прізвища на -енк-о, мотивовані апелятивними означеннями особи. Зроблено лексико-семантичний і словотвірний аналіз виявлених антропонімів. Установлено апелятивну лексику, засвідчену в основах цих онімів. З'ясовано, що такі прізвища відтворюють економічне життя міста та контакти мешканців краю із представниками інших етнічних груп.

Ключові слова: антропонім, апелятив, етнонім, онім, прізвище.

Постановка проблеми. Для повноти інформації про сучасні українські прізвища, їх поширення та частотність, а також для розуміння історичних процесів формування, становлення і стабілізації українських прізвищевих назв треба мати повний інвентар цих антропонімів з усіх історико-етнографічних регіонів України та дані про кількість носіїв кожного прізвища. У зв'язку з цим серйозного вивчення в синхронії та діахронії потребує антропонімія Волинської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні вже досліджено в синхронно-діахронному аспекті прізвища України загалом (Ю.К. Редько) та окремих її регіонів: Закарпаття (П.П. Чучка), Лівобережної України (І.Д. Сухомлин), Лемківщини (С.С. Панцьо), Бойківщини (Г.С. Бучко), Буковини (Л.В. Кракалія), Гуцульщини (Б.Б. Близнюк), Верхньої Наддністрянщини (І.Д. Фаріон), північної Тернопільщини (С.В. Шеремета), Опілля (Г.Д. Панчук), Західного Поділля (Н.І. Рувьова), Житомирщини (Л.В. Ящук), південно-східної України (В.Д. Познанська), Лубенщини (Л.О. Кравченко), Нижньої Наддніпрянщини (І.І. Ільченко), Середньої Наддніпрянщини (Ю.К. Бабій), Дніпровського Припоріжжя (В.О. Горпинич, І.А. Корнієнко), Уманщини (Ю.І. Блажчук), північної Донеччини (Н.Ю. Булава), центральної та східної Донеччини (Ю.М. Новикова), півдня Волинської області (Л.О. Лісова) тощо. Аналіз прізвищ жителів м. Нововолинська Волинської області доповнить загальне уявлення про українську антропонімну систему на сучасному етапі та в її історичному розвитку.

Метою статті є фіксація сучасних прізвищ жителів м. Нововолинська Волинської області на -енк-о, мотивованих апелятивними означеннями особи, здійснення їх лексико-семантичного і структурно-словотвірного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Прізвища, похідні від апелятивних означень, первісно ідентифікували особу за професією, соціальними, релігійними ознаками [7, с. 135]. Правдоподібно, що такі назви підлягали антропонімізації рідше, ніж ті, що характеризували носіїв за фізичними чи психічними особливостями.

Г.С. Бучко зауважує, що апелятивні іменування – це базові лексеми, які не лише ідентифікували особу за професією, посадою чи заняттям, а й вказували на місце походження чи про-

живання, етнічну належність, віросповідання, соціальний стан, спосіб чи особливість появи в населеному пункті [1, с. 39].

Ті прізвища жителів м. Нововолинська Волинської області на -енк-о, які похідні від апелятивних означень особи, можна поділити на кілька груп.

Антропоніми, утворені від заняття (професії чи посади) батька.

В.Д. Познанська зазначає, що в минулому сама професія, як правило, передавалася в спадок, а її назва мала високий ступінь індивідуалізації, бо не так уже багато в одному населеному пункті було представників певного роду занять [5, с. 232]. Апелятив, який позначав професію першоносія, вочевидь, переходив у розряд прізвиськ, а згодом – і родових прізвищ.

До цієї групи відносимо такі нововолинські найменування: *Батраченко < Батрак < батрак* – бідний селянин-наймит у поміщика або куркуля [26, с. 112], найманий робітник (особливо для польових робіт) [37, с. 134], *рос. діал.* сильний і стараний працівник, товста дебела людина, пустун, жвавий хлопець [25, Вип. 2, с. 146–147]; *Бердниченко < Бердник < бердник* – майстер, який виготовляє берда (деталі ткацького верстата, що нагадують гребінь у рамці) [12, с. 50]; *Бляхаренко < Бляхар < бляхар* – майстер, який виготовляє різні бляшані вироби, покрівельник [12, с. 77]; *Боднаренко, Боднеренко < Боднар < боднар* – майстер, який виготовляє бочки, бодні, дерев'яні відра [12, с. 86] (на думку Л.Т. Масенко, найменування з формантом -енк-о, могли мати і демінутивне значення: *боднаренко* – малий боднар, син боддаря [4, с. 24]); *Ботнаренко < Ботнар < ботнар* – можливо, *той, хто виготовляв *ботні* (невеликі дерев'яні човни [25, Вип. 3, с. 136]), якщо це не наслідок фонетичної видозміни (наприклад, дисиміляції за участю голосу і шуму) варіанта *Боднаренко*; *Будниченко < Будник < будник* – працівник на поташному заводі [12, с. 106], *укр. діал.* сторож, будочник, *заст.* робітник на буді (невеликій будівлі для господарських потреб, для захисту від негоди та ін.) [26, с. 248]; *Бурлаченко < Бурлак/а < бурлак* – робітник, який далеко від дому, холостяк [12, с. 113], у дореволюційній Росії – робітник, який разом із іншими тягне линвою річкове судно вгору проти течії [26, с. 259], бродяга, гультай, заробітчанин [17, с. 302], *бурлака* – *заст.* людина без постійної роботи і постійного місця проживання, самотній, неодружений чоловік; парубок [26, с. 259], пор. ще *рос. діал.* *бурлак* – тесля, який ходив працювати по селах, неосвічена, зухвала людина, нехазяйновита, людина, яка не вміє нічого робити, приїжджий із міста, старовір та ін. [25, Вип. 3, с. 291]; *Вавняренко < Вовняр < вовняр* – людина, яка пряде вовну [23, с. 159] ([а] в першому складі прізвища зумовлений асиміляцією до голосного в наступному складі); *Ваняренко < Ваняяр < ваняяр* – робітник, який випалює, гасить, возить вапно [12, с. 125]; *Винокуренко < Винокур < винокур* –

той, хто виготовляв горілку та спирт, винник [11, с. 103]; *Вівчаренко* < *Вівчар* < *вівчар* – той, хто доглядає овець; овечий пастух, чабан [11, с. 164] або *Вівчаренко* < *вівчаренко* – син пастуха овець [12, с. 203]; *Войтенко* < *Війт* < *війт* – у давній Україні голова міської громади і колеції суддів в українському суді, сільський староста [12, с. 236]; *Воловиченко* < *Воловик* < *воловик* – пастух волів [12, с. 250], той, хто доглядає або пасе волів [11, с. 200]; *Гайдученко* < *Гайдук* < *гайдук* – солдат надвірної сторожі, лакей, розбійник [17, с. 453], у XV – XIX ст. у південних слов'ян – повстанець-партизан, що боровся проти турецького панування, солдат придворної охорони, виїзний лакей, слуга в багатому поміщицькому домі; слуга [27, с. 16], судовий пристав [37, с. 383], *рос. діал.* робітник, чоловік високого зросту, багатир, силач, нестримана, людина та ін. [25, Вип. 6, с. 97]; *Гарбаренко* < *Гарбар* < *гарбар* – кушнір (фахівець, що вичиняє хутро зі шкури і шие хутрянні вироби) [12, с. 272]; *Гонтаренко* < *Гонтар* < *гонтар* – майстер, який виготовляє *гонт* – тонко витесані дерев'яні дощечки, якими настиляють дах, подібно до черепиці [11, с. 261]; *Гончаренко* < *Гончар* < *гончар* – майстер, який виготовляє посуд та інші вироби з глини [11, с. 191] чи *Гончаренко* < *гончаренко* – син гончаря [12, с. 308]; *Грабаренко* < *Грабар* < *грабар* – землекоп, гробокопач [12, с. 320], *рос. діал.* робітник на земляних роботах, який працює з конем, муляр та ін. [25, Вип. 7, с. 102]; *Дігтяренко* < *Дігтяр* < *дігтяр* – той, хто виготовляє або продає дьоготь [27, с. 298], хоча, можливо, *Дігтяренко* < *дігтяренко* – син дігтяря [12, с. 388]; *Дударенко* < *Дудар* < *дудар* – той, хто грає на сопілці [12, с. 453], якщо не *дудар* – майстер, який виготовляє сопілки [12, с. 453]; *Дяченко* < *Дяк* < *дяк* – служитель православної церкви, який допомагає священику під час богослужіння, псаломщик; переписувач князівської канцелярії, значний урядовець [11, с. 333–334], якщо не *Дяченко* < *дяченко* – син дяка [12, с. 463]; *Казаченко*, *Козаченко* < *Казак* < *козак* – вільна людина з кріпосних селян або міської бідноти, яка втекла на південні землі України та брала участь у визвольній боротьбі проти татаро-турецьких і польських загарбників, нащадок такої людини [11, с. 439], уродженець колишніх військових областей, молодецький, ставний парубок, відважний, завзятий, хоробрий чоловік [29, с. 209], *рос. діал.* *казак* – одинока вільна людина, відважна, мужня людина, найманний працівник, батрак у селянському господарстві, кінний гінець, посильний, лісник, свідок, про приїжджого з Пермі, який святкує з пивом і брагою та ін. [25, Вип. 12, с. 306–307], пор. також апелятив *козачок* – зменш.-пестл. до *козак* – у стародавньому дворянському побуті – хлопчик-слуга [29, с. 210]; *Коваленко* < *Коваль* < *коваль* – майстер, що куванням обробляє метал, виготовляє металеві предмети [11, с. 550], назва батька новонародженого (на хрестинах) [13, с. 260], пор. ще *рос. діал.* *коваль* – про чоловіка як носія чоловічих якостей, а також *коваль* – хороший майстер, хитра, кмітлива людина, про людину, яка вміє швидко збагачуватися (ніби «кувати» гроші) та ін. [25, Вип. 14, с. 25], якщо не *Коваленко* < *коваленко* – син коваля [13, с. 260]; *Коваценко* < *Ковач* < *ковач* – діал. *коваль* [29, с. 202]; *Колесниченко* < *Колісник* < *колісник* – колісний майстер [29, с. 225], пор. також *рос. діал.* апелятив *колесник* – жартівливе прізвисько людини, яка носить окуляри, працівник на прядильній фабриці, який крутить колесо, шибеник, навіжений та ін. [25, Вип. 14, с. 127]; *Комісаренко* < *Комісар* < *комісар* – посадова особа, наділена урядом особливими повноваженнями, за кордоном і в Росії XVIII – початку XX ст. – урядовець, який виконував поліційні

функції; пристав, особа, яка очолює військовий комісаріат, у Червоній і радянській армії – політрук та ін. [29, с. 246]; *Коноваленко* < *Коновал* < *коновал* – той, хто, не маючи ветеринарної освіти, проводив кастрування та лікування коней [11, с. 573], *перен.*, *зневажл.* поганий лікар, неук у медицині [29, с. 261]; *Косаренко* < *Косар* < *косар* – той, хто косить траву, збіжжя тощо [11, с. 578]; *Кравченко* < *Кравець* < *кравець* – фахівець із пошиття одягу [11, с. 460], якщо не *Кравченко* < *кравченко* – син кравця [13, с. 297]; *Крамаренко* < *Крамар* < *крамар* – людина, яка торгувала у власній крамниці [6, с. 51], купець, торгівець, коробейник (мандрівний крамар, що розносив по селах у коробі дрібний крам) [13, с. 299], *зневажл.* гендляр (барішник, спекулянт), *перен.* про безпринципну людину, що ради власної вигоди торгує своєю совістю, переконаваннями, талантом [29, с. 322], *рос. діал.* торгівець (зазвичай молочними товарами) [25, Вип. 15, с. 167], якщо не *Крамаренко* < *крамаренко* – син торговця [13, с. 299]; *Кухаренко* < *Кухар* < *кухар* – робітник, який готує їжу [29, с. 420], якщо не *кухаренко* – син кухаря [13, с. 333]; *Кучеренко* < *Кучер* < *кучер* – візник [11, с. 608], локон кучерявого або завитого волосся [19, с. 167], очевидно кучерява людина, пор. також *рос. діал.* *кучер* – учасник весільної церемонії [25, Вип. 16, с. 189]; *Лісниченко* < *Лісник* < *лісник* – лісовий сторож [23, с. 607], *рідко* фахівець із лісництва [29, с. 523], *рос. діал.* мисливець, звіролов, той, хто торгує лісом, той, хто любить жити чи ходити у ліс по гриби, ягоди, відлюдник [25, Вип. 16, с. 372]; *Майстренко* < *Майстер* < *майстер* – фахівець із якого-небудь ремесла [11, с. 505], керівник окремої ділянки виробництва, *розм.* робітник, який займається грубою обробкою деревини, спорудженням дерев'яних будов, виготовленням простих дерев'яних меблів і т. ін. [29, с. 599], пор. також *майстер* – співець (кобзар, лірник), який навчає співу учнів [13, с. 398]; *Мельниченко* < *Мельник* < *мельник* – власник млина або той, хто працює в млині [11, с. 518]; *Мирошниченко*, *Мирошниченко*, *Мирошніченко* < *Мирошник* < *мірошник* – власник млина, той, хто працює в млині, мельник [11, с. 531], якщо не *Мирошниченко* < *мірошниченко* – син мельника [13, с. 432] (варіанти *Мирошниченко*, *Мирошніченко* можуть відображати специфіку поліської фонетики); *Овчаренко* < *Овчар* < *овчар* = *вівчар* [24, с. 751]; *Олейниченко* < *Олейник* < *олейник* – скляр [14, с. 51]; *Олійниченко* < *Олійник* < *олійник* – той, хто виготовляє або продає олію, власник олійниці, робітник підприємства, на якому виготовляють олію [11, с. 841], якщо не *Олійниченко* < *олійниченко* – син олійника [14, с. 52]; *Паламаренко* < *Паламар* < *паламар* – церковний прислужник [6, с. 60], дячок, псаломщик, причетник [31, с. 20], якщо не *Паламаренко* < *паламаренко* – син пономаря [14, с. 88]; *Пекаренко* < *Пекар* < *пекар* – робітник, який випікає хлібні вироби [11, с. 896]; *Писаренко* < *Писар* < *писар* – людина, яка професійно займалася переписуванням паперів [11, с. 759], писар, канцелярист, секретар, якщо не *Писаренко* < *писаренко* – син писаря [14, с. 153]; *Пивоваренко* < *Пивовар* < *пивовар* – той, хто варить пиво, бровар [11, с. 758]; *Пономаренко* < *Пономар* < *пономар* – служитель православної церкви [39, с. 325]; *Пушкаренко* < *Пушкар* < *пушкар* – майстер, який виготовляв і обслуговував гармати, гармаш; артилерист, гарматник [11, с. 1007], *діал.* озброєний сільський поліцей [33, с. 412]; *Різниченко*, *Резніченко*, *Резніченко* < *Різник* < *різник* – м'ясник, продавець м'яса [15, с. 22], той, хто забиває худобу або птицю на [33, с. 565], якщо не *Різниченко* < *різниченко* – син м'ясника чи торговця м'ясом [15, с. 23] (варіанти *Резніченко*, *Резніченко* можуть відо-

бразати польську фонетику); *Рибальченко* < *Рибалка* < *рибалка* – людина, яка ловить рибу, займається рибальством [33, с. 527]; *Сідляренко* < *Сідляр* < *сідляр* = *сідельник* – майстер, який виготовляє сідла [11, с. 1322]; *Скляренко* < *Скляр* < *скляр* – ремісник, який вставляє шибки, робітник скляної промисловості; склороб [11, с. 1333]; *Скринніченко* < *Скринник* < *скринник* – майстер, який виготовляв скрині [11, с. 1338]; *Слюсаренко* < *Слюсар* < *слюсар* – робітник, який обробляє метали ручним або механізованим інструментом [11, с. 1151] майстер, який виготовляє з міді різні предмети [15, с. 155]; *Старостенко* < *Староста* < *староста* – начальник староства, на які були поділені воєводства, начальник, голова повіту в Галичині, особа, яка сватає жениха нареченої або наречену женихові (сват) [15, с. 199], керівник місцевого міського чи сільського управління або самоврядування, війт [11, с. 1189]; *Стельмаченко* < **Стельмак*, можливо, існував апелятив **стельмак* = *стельмах* – майстер, який робить вози, сани, колеса і т. ін. [11, с. 1192], каретник, колісник, тесля [15, с. 202]; *Тесленко*, *Тисленко* < *Тесля* < *тесля* – робітник, що займається грубою обробкою деревини, спорудженням дерев'яних будов, виготовленням простих дерев'яних меблів [11, с. 1243]; *Титаренко* < *Титар* < *титар* – церковний староста, якщо не *Титаренко* < *титаренко* – син церковного старости [15, с. 263]; *Ткаченко* < *Ткач* < *ткач* – робітник, майстер, який виготовляє тканини на ткацькому верстаті [11, с. 1251], якщо не *Ткаченко* < *ткаченко* – син ткача [15, с. 268]; *Тлумаченко* < *Тлумач* < *тлумач* – той, хто пояснює, витлумачує що-небудь, дає тлумачення певного явища, тексту тощо *заст.* перекладач [35, с. 155]; *Хміляренко* < *Хмельяр* < *хмельяр* – той, хто вирощує хміль [11, с. 1347]; *Чабаненко* < *Чабан* < *чабан* – пастух овець, якщо не *Чабаненко* < *чабаненко* – син чабана [15, с. 442]; *Чумаченко* < *Чумак* < *чумак* – візник і торговець, який перевозив на волах хліб, сіль, рибу та інші товари для продажу [36, с. 382]; *Шаповаленко* < *Шаповал* < *шаповал* – майстер, який виготовляє з вовни шапки способом валяння [11, с. 1389]; *Шевченко* < *Швець* < *швець* – майстер, який шие і лагодить взуття [11, с. 1393], якщо не *Шевченко* < *шевченко* – син шевця [15, с. 490]; *Шинкаренко* < *Шинкар* < *шинкар* – власник шинку або продавець у ньому [11, с. 1628], якщо не *Шинкаренко* < *шинкаренко* – син шинкаря [15, с. 495].

Назви осіб за місцем походження чи проживання.

Л.О. Кравченко зауважує, що твірною базою таких антропонімів були географічні об'єкти, які ідентифікували особу за просторовою, характерною для конкретної місцевості ознакою, а також за місцем проживання [3, с. 36]. До цієї групи належать такі оніми: *Городищенко*, *Запорожченко*, *Конотопенко*, *Хотиненко*, *Черкащенко*.

Прізвища, похідні від етнізмів.

Бойченко < *Бойко* < *бойко* – представник однієї з етнічних груп західноукраїнських областей [26, с. 212], назва середньокарпатської частини українського населення, утворена від діал. вигуку *бой*, *бойє* – їй-богу [17, с. 223], горянин, житель низовини, Бойківщини, який, на думку Л. Чопея, походить від надмірного вживання частки і сполучника *бо*, а у слц. говорах апелятив *bojko* вживають у значенні «боязка людина, боягуз» [42, с. 78]. Загалом існує кілька гіпотез щодо походження прізвища *Бойко*, яке досить поширене на території України. Наприклад, С. Ілчев кваліфікує ім'я «*Бойко*» як здрібніле утворення від імені «*Бойо*», а останнє – як побажальне від дісл. «*боятися*» з первісними значеннями «хай бояться його всі!», «хай навіває страх!», «хай буде сильним у бою!», «хай бояться його хвороби й вороги!». М. Шимундич доводить, що *Bojko* < *Bojan* < *Vajan* – керівник

орди. Цей же науковець та сербська дослідниця М. Гркович зауважують, що сучасне хорватське ім'я «*Bojko*» та сербське «*Бойко*» співвідносні з такими іменами слов'янського походження: *Bogdan*, *Bogomir*, *Borislav*, *Slobodan* та ін. Пояснюючи етимологію імені «*Bojislav*», М. Шимундич робить висновок, що ім'я «*Бойко*» пішло від іменника «*boj*», тобто «бій», або від дієслова «*bojevati*» – «воювати» (пор. також прізвисько *Бойко* – людина, яка часто потрапляла у бійки [8, с. 124]) [43, с. 70–71]. І.М. Железняк пов'язує походження сербсько-хорватських імен «*Боико*», «*Боичь*», зафіксованих у XIV ст., з етнонімом «*бойки*», хоча й припускає апелятивну природу цих особових імен (пор. серб. *бойник* – забіяка, укр. діал. *бойко* – те саме та ін.) [2, с. 102]. На думку М.О. Демчук, власна назва «*Бойко*» походить від слов'янських автохтонних імен-комполітів (пор. *Bojislav*, *Dobroboj*, *Radoboj*) [16, с. 61]. П.П. Чучка зазначає, що не варто пов'язувати етнонім «*бойко*» з антропонімом «*Бойко*», адже в Карпатах особове ім'я «*Бойко*» засвідчено з XVI ст., а в Сербії – із XIV ст., тоді як етнонім «*бойко*» – явище набагато новіше [42, с. 78]. М.Л. Худаш зауважує, що ОН *Бойко* поширена в антропонімії всіх слов'янських народів, особливо в південнослов'янській, як власне ім'я; цю ОН треба розглядати як відантропонімії похідний суфіксальний дериват з афіксом *-ко* від вихідного *Бой*, де ОН *Бой* – відкомполітне утворення, яке виникло внаслідок усічення слов'янських автохтонних особових власних імен-комполітів із препозитивним або й постпозитивним компонентом *Бой-*, *-бой-*: *Бойслав* (Мор., 19), *Budziboj*. Однак дослідник визнає, що на українському Прикарпатті ОН *Бойко* може мати і відетнонімії генезис [41, с. 244–145]. Усі ці припущення добре аргументовані, тому прізвище *Бойко* могло походити як від етноніма, так і від давньослов'янського деривата.

Греченко, *Литвиненко* (пор. етнонім *литвин* – литовець, білорус [13, с. 363]), *Литовченко*, *Мазуренко* (пор. етнонім *мазур* – поляк із Мазовії [23, с. 634]), *Москаленко* (пор. апелятив *москаль* – великорос (росіянин), солдат [13, с. 447], виходець із Москви [38, с. 659], хоча, можливо, *Москаленко* < *москаленко* – син великороса; син солдата [13, с. 447]), *Немченко*, *Поляченко*, *Татаренко*, *Турченко*, *Циганенко*, *Швабенко* (пор. етнонім *шваб* – *зневажл.* німець [36, с. 426]), *Шведенко*.

На думку Ю.К. Редька, частина таких антропонімів вказує на національність основоположника роду, проте не всі прізвища, утворені від етнонімів, означали людей, предки яких не були українцями. В окремих випадках могло вистачити того, що хтось «був у Волощині» чи був подібний до татарина, щоб отримати відповідне прізвисько [6, с. 25–26], що потім, вочевидь, ставало родовим прізвищем.

Висновки. Отже, аналіз прізвищ жителів м. Нововолинська Волинської області на *-енк-о*, похідних від апелятивних означень особи, показав, що переважно апелятиви на позначення професії чи заняття нововолинців вийшли зі сфери загального вжитку, адже зникли народні ремесла, які не витримали конкуренції з промисловістю й занепали (в основах цих антропонімів представлена лексика, що вказувала на соціальний стан носіїв і відображала картину економічного життя); засвідчив міграцію людей із однієї території на іншу та контакти мешканців із представниками різних етнічних груп.

Література:

1. Бучко Г.Є. Семантична та словотвірна структура сучасних прізвищ Бойківщини / Г.Є. Бучко // Слов'янська ономастика / відп. ред. С.М. Медвідь – Ужгород, 1998. – С. 36–45.

2. Железняк І.М. Слов'янська антропоніміка (вибрані статті) / І.М. Железняк. – К., 2011. – 288 с.
3. Кравченко Л.О. Прізвища Лубенщини / Л.О. Кравченко. – К., 2004. – 197 с.
4. Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища / Л.Т. Масенко – К., 1990. – 47 с.
5. Познанська В.Д. Назви професій як джерело творення прізвищ південно-східної України / В.Д. Познанська // Лінгвістичні студії / відп. ред. А.П. Загнітко – Вип. 2. – Донецьк, 1996. – С. 232–239.
6. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища / Ю.К. Редько. – К., 1966. – 216 с.
7. Худаш М.Л. До питання класифікації прізвищевих назв XIV – XVIII ст. / М.Л. Худаш // 3 історії української лексикології / відп. ред. Д.Г. Гринчишин – К. : Наук. думка, 1980. – С. 96–160.
8. Аркушин Г.Л. Словник прізвищ північно-західної України : в 3 т. / Г.Л. Аркушин. – Луцьк : Вежа, 2009. – Т. 1 : А–И. – 2009. – 412 с.
9. Аркушин Г.Л. Словник прізвищ північно-західної України : в 3 т. / Г.Л. Аркушин. – Луцьк : Вежа, 2009. – Т. 2 : І–П. – 2009. – 454 с.
10. Аркушин Г.Л. Словник прізвищ північно-західної України : в 3 т. / Г.Л. Аркушин. – Луцьк : Вежа, 2009. – Т. 3 : Р–Я. – 2009. – 364 с.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь, 2005. – 1728 с.
12. Словарь української мови : у 4 т. / упоряд. з дод. власн. матеріалу Б.Д. Грінченко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958–1959. – Т. 1. – 1958. – 620 с.
13. Словарь української мови : у 4 т. / упоряд. з дод. власн. матеріалу Б.Д. Грінченко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958–1959. – Т. 2. – 1958. – 635 с.
14. Словарь української мови : у 4 т. / упоряд. з дод. власн. матеріалу Б.Д. Грінченко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958–1959. – Т. 3. – 1959. – 614 с.
15. Словарь української мови : у 4 т. / упоряд. з дод. власн. матеріалу Б.Д. Грінченко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958–1959. – Т. 4. – 1959. – 622 с.
16. Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV – XVII ст. : [монографія] / М.О. Демчук. – К. : Наук. думка, 1988. – 172 с.
17. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О.С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1982–2012. – Т. 1 : А–Г. – 1982. – 632 с.
18. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О.С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1982–2012. – Т. 2 : Д–Копці. – 1985. – 572 с.
19. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О.С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1982–2012. – Т. 3 : Кора – М. – 1989. – 552 с.
20. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О.С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1982–2012. – Т. 4 : Н–П. – 2003. – 656 с.
21. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О.С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1982–2012. – Т. 5 : Р–Т. – 2006. – 704 с.
22. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О.С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1982–2012. – Т. 6 : У–Я. – 2012. – 568 с.
23. Редько Ю.К. Словник сучасних українських прізвищ : у 2 т. / Ю.К. Редько. – Львів, 2007. – Т. 1 : А–М. – 720 с.
24. Редько Ю.К. Словник сучасних українських прізвищ : у 2 т. / Ю.К. Редько. – Львів, 2007. – Т. 2 : Н–Я. – 721 с.
25. Словарь русских народных говоров / [под ред. Ф.П. Филина, Ф.П. Сороколетова, С.А. Мызников. – М. ; Л. ; СПб. : Наука 1965–2013. – Вып. 1–46.
26. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1 : А–В. – 1970.
27. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 2 : Г–Ж. – 1971.
28. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 3 : З. – 1972.
29. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 4 : І–М. – 1973.
30. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 5 : Н–О. – 1974.
31. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 6 : П–По. – 1975.
32. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 7 : Пої–При. – 1976.
33. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 8 : При–Р. – 1977.
34. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 9 : С. – 1978.
35. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 10 : Т–Ф. – 1979.
36. Словник української мови / гол. ред. І.К. Білодід. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 11 : Х–Я. – 1980.
37. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер ; пер. с нем и доп. О.Н. Трубачова. – 2-е изд., стереотип. – М. : Прогресс, 1986–1987. – Т. 1 : А–Д. – 576 с.
38. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер ; пер. с нем и доп. О.Н. Трубачова. – 2-е изд., стереотип. – М. : Прогресс, 1986–1987. – Т. 2 : Е–Муж. – 672 с.
39. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер ; пер. с нем и доп. О.Н. Трубачова. – 2-е изд., стереотип. – М. : Прогресс, 1986–1987. – Т. 3 : Муза–Сят. – 832 с.
40. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер ; пер. с нем и доп. О.Н. Трубачова. – 2-е изд., стереотип. – М. : Прогресс, 1986–1987. – Т. 4 : Т–Яшур. – 864 с.
41. Худаш М.Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від слов'янських автохтонних від композитних скорочених особових власних імен) / М.Л. Худаш. – К. : Наук. думка, 1995. – 361 с.
42. Чучка П.П. Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник / П.П. Чучка. – Львів : Світ, 2005. – 704 с.
43. Чучка П.П. Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник. / П.П. Чучка. – Ужгород : Ліра, 2011. – 432 с.

Хвищук А. В. Фамилии жителей г. Нововолыńska Вольнской области на -енк-о, производные от апеллятивных определений лица

Аннотация. В статье систематизированы и проанализированы нововолыньские фамилии на -енк-о, мотивированные апеллятивными определениями лица. Сделан лексико-семантический и словообразовательный анализ выявленных антропонимов. Установлена апеллятивная лексика, засвидетельственная в основах этих онимов. Выяснено, что такие фамилии воспроизводят экономическую жизнь города и контакты жителей края с представителями других этнических групп.

Ключевые слова: антропоним, апеллятив, этноним, оним, фамилия.

Hvishchuk O. Surnames of the citizens of Novovolynsk, Volyn region, ending -enk-o derived from the appellative definition of the person

Summary. The article analyzed and systematized Novovolynsk names on -enk-on, motivated appellative certain person. Lexical-semantic and derivational analysis of revealed anthroponymies was also made. Appellative vocabulary which was assured in the base of these proper nouns (onymis) was established in this work. It was found that these surnames reflect the economic life of the town and the contacts of the inhabitants of the region with the representatives of other ethnic groups.

Key words: anthroponym, appellative, ethnonym, onym, surname.